

TÜRKİYE'DE BEYAZ ET SEKTÖRÜNÜN AB UYUM SÜRECİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Funda GENÇLER¹

Berna TÜRKEKUL²

Özet

Bu çalışmada Türkiye'de beyaz et sektörünün mevcut durumunun ortaya konulması hedeflenmiştir. Bununla birlikte, çalışmada Avrupa Birliği (AB) beyaz et sektörünün genel durumu ele alınarak, AB entegrasyon süreci içerisinde bulunan Türkiye'nin hangi kriterlere uyum göstermesi gerektiği irdelenmiştir. Çalışma, ikincil kaynaklardan elde edilen veriler doğrultusunda hazırlanmış, Türkiye beyaz et sektörünün geliştirilmesi, rekabet gücünün artırılması ve AB uyum süreci için gerekli olan koşulların sağlanmasına yönelik bir "eylem planı" hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beyaz et sektörü, AB, rekabet, eylem planı

EVALUATION OF TURKISH POULTRY SECTOR REGARDING EU INTEGRATION

Abstract

In this study, it is aimed to introduce the general situation of Turkish poultry sector. Besides, the general situation of European Union (EU) is discussed and the criteria that Turkey has to be converged in EU integration are evaluated. The data is gathered from secondary resources and "action plan" is prepared in order to develop Turkish poultry sector, to increase competitiveness and to provide the required conditions for EU integration.

Key Words: Poultry sector, EU, competition, action plan

1. Giriş

Beyaz et yetiştiriciliği yoğun üreme gücü, yem değerlendirme yeteneği ve yüksek verim gücüne sahip olması nedeniyle diğer yetiştiricilik dallarına göre daha üstün özelliklere sahiptir. Türkiye'de beyaz et sektörü, yıllık ortalama %12 büyümeyle 1991-2005 yılları arasında hayvancılık sektöründe en

¹ Arş. Gör. Funda Gençler, Ege Ün. Ziraat Fak. Tarım Ekonomisi Bölümü, C Blok Kat:2, Bornova İZMİR, e-mail: funda.gencler@ege.edu.tr

² Dr. Berna Türkekul, Ege Ün. Ziraat Fak. Tarım Ekonomisi Bölümü, C Blok Kat:2, Bornova İZMİR, e-mail: berna.turkekul@ege.edu.tr

hızlı büyüyen alt sektör haline gelmiştir. Bu gelişme neticesinde Türkiye, Dünya beyaz üretiminde 2005 yılı itibariyle 15. sırada yer almıştır (Çınar, 2007). Sektörden geçimini sağlayan kişi sayısının 2 milyondan fazla olduğu (DPT, 2007), yıllık cironun ise, 3 milyar ABD Doları olduğu ifade edilmektedir (Canoler, 2007).

AB entegrasyon süreci içerisinde yer alan Türkiye'nin, bu denli hızlı büyüyen ve ilerki yıllarda da gelişme potansiyelinin yüksek olacağı tahmin edilen beyaz et sektörünün yapılandırılmasıyla ilgili politikaları şimdiden belirleyerek uygulaması gerekmektedir. Bu noktadan hareketle, çalışma beyaz et sektörünün Türkiye ve AB'deki mevcut durumunu ortaya koyması ve Birliğe entegrasyon için sektörle ilgili yapılması gerekenleri özetlemesi açısından önem taşımaktadır.

Çalışma, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, FAO ve AB Resmi İnternet sitesi gibi ikincil kaynakların kayıtlarından derlenmiş veriler doğrultusunda hazırlanmıştır. Ayrıca konuyla ilgili daha önce yayınlanmış çalışmalardan da yararlanılmıştır. Türkiye'de beyaz et üretiminin %98'inin tavuk etinden oluşması nedeniyle çalışma kapsamında broiler yetiştiriciliği ele alınmıştır.

2. Türkiye'de Beyaz Et Sektörünün Mevcut Durumu

1960'lı yıllara kadar küçük aile işletmelerinde geleneksel köy tavukçuluğu şeklinde bir uğraş alanı olan kanatlı hayvan yetiştiriciliği, Türkiye Kalkınma Vakfının başlattığı sözleşmeli tavuk yetiştiriciliği modeliyle yeni bir ivme kazanmış ve 20-25 yıl gibi kısa sürede bir atılımla, bugün gerek kullandığı teknoloji gerekse ürettiği ürünlerin kalitesi itibariyle gelişmiş batı ülkeleri ile rekabet edebilecek bir seviyeye ulaşmıştır. Tavuk eti üretiminde Avrupa standartlarına ancak 1970'li yıllardan sonra ulaşılmış, tavukçuluğun gelişmesinde batı teknolojisi oldukça önemli bir rol oynamıştır. Bu yıldan itibaren etlik tavuk yetiştiriciliği geleneksel köy tavukçuluğu anlayışından farklı olarak, ticari anlayışla yapılmaya başlanmıştır. 1985 yılından sonra modern kesimhanelerin devreye girmesi ve devletin aldığı üretimi artırıcı teşvik önlemlerinin uygulanmasıyla özellikle broiler üretiminde gözle görülür bir artış olmuştur (Türkekul, 2005). Nitekim, 1990 yılında 401 bin ton olan tavuk eti üretimi, 2006 yılında yaklaşık iki buçuk kat artarak, 936 bin tona ulaşmıştır. Tavuk eti üretimi yıllar itibarıyla artan bir seyir izlemesine rağmen, Ekim 2005'de yaşanan kuş gribi nedeniyle üretim bir gelişme göstermemiştir (Çizelge 1).

Türkiye'de ayrıca, hindi yetiştiriciliği konusunda önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak hindi eti üretimi 2006 yılında 45.750 tona ulaşmıştır (Çizelge 1). Genel olarak da 2006 yılı itibariyle toplam et üretimi içinde beyaz et üretimi %58.7 seviyelerindedir. Dünyada

ise bu oran %26 dolaylarındadır (FAO,2008). Bu fark, Türkiye’de beyaz et üretiminin son yıllarda büyük artış göstermesinden kaynaklanmaktadır.

Diğer yandan, sektörde yaklaşık 12.650 adet broiler, 2.800 adet de yumurta kümesi mevcuttur. Türkiye’nin günlük kanatlı eti üretim kapasitesi yaklaşık 4.000 ton, yıllık kapasitesi de 1.250.000 ton’dur. Kesimhane ve yetiştirme kümeslerinde 2006 yılı kapasite kullanım oranının yaklaşık %80 olduğu belirtilmektedir (BESD-BİR, 2008). Ulusal üretimin %45’i Marmara Bölgesi’nde, %13,6’sı Ege Bölgesinde ve %23’ü de Batı Karadeniz Bölgesi’nde gerçekleşmektedir (TKB,2006).

Tavukçuluğun Türkiye’de tarım kesiminin en güçlü sektörlerinden biri olmasına ve üretim koşulları, gelişmiş ülkelerle hemen hemen aynı olmasına rağmen, ülkedeki tavuk eti tüketimi gelişmiş ülkelerdeki tüketimin yarısı kadardır. Çizelge 1’den de görüldüğü gibi 1990 yılında kişi başına düşen beyaz et tüketimi 7,3 kg iken bu rakam 2006’da 13,0 kg’ye ulaşmıştır.

Çizelge 1: Türkiye’de Çeşitli Yıllar İtibariyle Beyaz Et Sektörünün Genel Görünümü

Yıllar	Piliç eti Üretimi	Hindi eti Üretimi	Diğer Kan. eti Üretimi	Toplam Kanatlı Eti Üretimi	Üretim Artışı	İhracat İthalat Farkı	Nüfus	Kişi Başına Tüketim
	(ton)	(ton)	(ton)	(ton)	(%)	(ton)	(1000)	(kg/yıl)
1990	401658	9045	4342	415045		671	56.714	7.3
1991	400002	9500	4618	414120	-0.004	-176	57.835	7.2
1992	424133	9778	5157	439068	0.060	616	58.959	7.4
1993	443964	10464	5696	460124	0.047	2006.16	60.079	7.7
1994	474000	10480	5472	489952	0.068	12598.84	61.204	8.0
1995	490000	10763	5485	506248	0.034	4868.28	62.338	8.1
1996	420482	10296	5761	436539	-0.142	6585	63.485	6.9
1997	471415	9600	5433	486448	0.121	7298.2	64.642	7.5
1998	486682	16600	6450	509732	0.032	8385.76	65.789	7.7
1999	596854	12000	5930	614784	0.226	3489.36	66.889	9.2
2000	643436	11800	5680	660916	0.078	-7538.96	67.896	9.7
2001	614726	11600	5050	631376	0.045	14052.64	68.838	9.2
2002	696160	10200	4540	710900	0.132	11523.04	69.770	10.2
2003	872419	10200	4449	887068	0.253	16198.84	70.692	12.5
2004	876774	11467	4410	892651	0.005	-68356.36	71.610	12.5
2005	936697	12064	4410	953171	0.068	33233.8	72.520	13.1
2006	936697	12064	4410	953171	0.000	---	73.423	13.0

Kaynak : FAO , 2008

Tavuk eti ülkenin geleneksel ihracat ürünü olmasa da üretimdeki artışa paralel olarak ihracatta da bir hareketlilik olmuştur. İlk olarak 1980 yılında başlayan tavuk eti ihracatı özellikle 1990'lı yıllarda artışlar kaydederek süreklilik kazanmıştır. Türkiye tavuk etinde net ihracatçı durumundadır (Çizelge 1). İhracat yıllar itibariyle dalgalanmalar gösterse de artış eğilimindedir. Türkiye'nin tavuk eti ihracatının büyük bir kısmı dondurulmuş bütün tavuktan oluşmaktadır. Ancak son yıllarda yapılan ihracatın önemli bir kısmını tavuk ayağı oluşturmakta ve Çin ve Hong Kong'a yapılan tavuk eti ihracatının hepsi tavuk ayağından oluşmaktadır. Tavuk etinin çoğunlukla ihracat edildiği ülkeleri Azerbaycan, Romanya, Özbekistan, Bulgaristan, KKTC, Ukrayna olarak sıralamak mümkündür (Türkekul, 2005).

İhracatla ilgili en büyük sorun, canlı hayvan üretim maliyetlerinin yüksek olmasıdır. Maliyetleri oluşturan girdilerin içinde en önemli kalem yemdir (Çizelge 2).

Çizelge 2: Piliç Üretimi Maliyeti

Kalem	Hayvan başı Maliyet YTL
%5,15'lik ölüm oranı ile piliç maliyeti	0.406
Yem	2.159
Sözleşmeli yetiştirici harcı	0.482
Teknik hizmetler	0.037
Canlı hayvanların tesise ulaştırılması	0.090
Genel giderler	0.022
TOPLAM	3.196
Fireler, ölümler ve ıskarta (%1.5)	0.048
2.2 kg canlı ağırlıkta kg başına maliyet	1.474

Kaynak : TKB, 2006

Çizelge 3'de canlı hayvan üretiminin maliyetleri incelenmiştir. Tavuk eti ihracatı yapan önemli ülkelerden olan ABD ve Brezilya'daki maliyetler karşılaştırılmıştır. Buna göre, Türkiye'de maliyetler uluslararası piyasalarda rekabetini olumsuz etkileyebilecek düzeydedir.

Çizelge 3: Kg Başına Canlı Tavuk Üretimi Maliyetine İlişkin Karşılaştırma

Ülke	Kg başına EU cent	Kg başına YTL
Türkiye	76.3	1.474
AB	71.0	1.371
ABD	45.7	0.883
Brezilya	39.6	0.765

Kaynak : TKB, 2006

3. AB'de Beyaz Et Sektörünün Mevcut Durumu

AB'de son yıllarda tavukçuluk sektörü büyükbaş ve domuz eti sektörlerine göre daha sürdürülebilir bir gelişme göstermiştir. AB'de 2006 yılı itibariyle AB(27) olarak 7.7 milyon ton tavuk eti, 1.8 milyon ton hindi eti üretilmiştir (USDA ,2008) Tavuk eti üretiminde 2006 yılı itibariyle 1.2 milyon ton üretimle İngiltere birinci sırada yer alırken; bu ülkeyi Benelux (1.0 milyon ton), İspanya (1.0 milyon ton), Fransa (0.8 milyon ton) ve Polonya (0.6 milyon ton) takip etmektedir. Benzer bir durum hindi eti için de söz konusudur. 501 bin ton üretimle ilk sırayı Fransa almaktadır. Fransa'yı Almanya, İtalya, İngiltere ve Macaristan takip etmektedir (FAO, 2008).

AB'de beyaz et tüketimi devamlı artan bir eğilim göstermektedir. AB(25)'te 2006 yılı itibariyle kişi başına tüketim 22.4 kg'dır (EC, 2008).

Beyaz et ticareti AB'de hem Birlik içinde hem de üçüncü ülkelerle oldukça önemlidir. 1970'li yıllarda tavuk eti önemli miktarlarda ihrac edilirken, hindi eti 1980'li yıllardan önce dış ticaret açısından önemli bir ürün olmamıştır. 1990'dan sonra tavuk etine göre daha büyük bir gelişme yakalamıştır. İhracat ve ithalatta beyaz et kadar işlenmiş beyaz et ürünleri de önemli bir yer tutmaktadır. İşlenmiş hindi eti, hindi eti ile birlikte %40 oranında bir paya sahiptir (Türkecul, 2005).

AB üye ülkeler açısından ihracata bakıldığında Fransa'nın birinci sırada yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada ise Hollanda yer almaktadır. Yeni üyelerin katılımı ile ihracat %13 artmıştır. Macaristan ve Polonya da ihracatta önemli ülkeler arasında yer almaktadır.

Bunun yanında tavuk etinin çoğunlukla ihrac edildiği ülkeleri Ortadoğu Ülkeleri ve Rusya olarak sıralamak mümkündür.

3.1. Beyaz Et Ortak Piyasa Düzeni

Beyaz et ortak piyasa düzeni canlı kümes hayvanları (tavuk, ördek, kaz, hindi, yabani tavuklar, Hint tavuğu), bu hayvanların etleri, sakatları, taze, soğutulmuş veya dondurulmuş olarak, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, tuzlanmış, veya salamura tavuk ciğeri, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, tuzlanmış, salamura, kurutulmuş veya tütsülenmiş tavuk yağı, rendelenmiş veya tavuk suyu tableti ve diğer hazır veya konserve edilmiş kümes hayvanı eti ve sakatatını kapsamaktadır (Regulation EEC No:2777/75) (EEC, 1975).

Beyaz ette ortak piyasa düzeni fark giderici vergi ile ihracat iadeleri ile yürütülmektedir. Bu bağlamda, yemlik tahıl fiyatlarının dünya piyasasından daha ucuz olması nedeniyle doğabilecek beyaz et ithalatına karşı, AB üreticisini güvence altına almayı fark giderici vergi ile gerçekleştirmektedir. Fark giderici vergi her bir üçer aylık dönem için sabit olmakta ve AB'ne ithalat yapan ithalatçıdan alınmaktadır.

Beyaz ette uygulanan set fiyatı üçer aylık dönemler için (1 Şubat, 1 Mayıs, 1 Ağustos, 1 Kasım) sabit olmaktadır. Set fiyatı, üçüncü ülkelerde 1 kilogram taze tavuk eti üretimi için gerekli olan yemin dünya fiyatına ait bir değer ile yem maliyetleri ve sabit pazarlama ve üretim maliyetlerini temsil eden standart bir değer üzerinden hesaplanmaktadır.

Eğer sınırdaki teslim fiyatına eklenen telafi giderici vergi ile set fiyatına ulaşılamıyorsa tekrar ek bir bedel niteliğinde bir prelevman uygulanmaktadır.

Birliğin uluslararası kümes hayvanları ticaretine katılımını garanti altına alınması için ilgili üründe Birlik ve dünya piyasası arasındaki fiyat farklılığını ortadan kaldıracak bir ödeme, ihracat iadeleri adı altında, ihracat esnasında ihracatçılara ödenmektedir.

Diğer sektörlerden farklı olarak OTP'nda yapılan reformlara bağlı olarak beyaz et piyasasında bir düzenlemeye gidilmemiştir. Bundan dolayı, bu sektörde dolaylı olarak reformların etkisi olmaktadır. Bu dolaylı etki yem bitkilerinin fiyatlarında görülecek azalmalar ile ortaya çıkmaktadır. Bunlara ek olarak AB'nin çevre ve hayvan refahına yönelik kararları üretim maliyetlerini etkilemektedir.

4. Türkiye'de Beyaz Et Sektörünün Geliştirilmesi, Rekabet Gücünün Artırılması ve AB'ne Uyum İçin Yapılması Gerekenler

Tarım sektörü, AB ile uyum çalışmaları içerisinde Türkiye'nin en sorunlu sektörlerinden biri olmasına karşın, beyaz et sektörü belirgin bir biçimde farklı ve ileri konumda yer almaktadır. Türkiye beyaz et sektörü, AB ülkeleri dışındaki ülkelere sınırlı miktarda ihracat yapabilmektedir. Bu ihracatı artırmak ve AB beyaz et piyasalarına girebilmek için çaba gösterilmektedir. Hali hazırda 2003 yılında AB Gıda ve Veterinerlik Ofisi yetkilileri yapmış oldukları incelemelerde 5 entegre tesise uygunluk belgesi vermişlerdir (Erdem, 2006). Ancak Ekim 2005 yılında ortaya çıkan kuş gribi nedeniyle sektör büyük bir sıkıntı yaşamış, 2006 yılında fiyatların düşmesi, talep daralması ve artan stoklar nedeniyle büyük zarar görmüştür. Bu dönemde, sağlıklı tavuk bilgi platformu kurularak, bu platforma üye beyaz et üreticileri sorunun üstesinden gelebilmişlerdir.

Ayrıca, Ekonomi Koordinasyon Kurulu, sektörün gelir, stopaj ve kurumlar vergileri ile SSK primlerini faizsiz 6 ay ertelemiş, sektörün elektrik borçlarını, Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borçlarını da 12 ay ileriye atmıştır.

Krizin ardından, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ısıtılmış kanatlı etlerinin AB'ye ithali konusunda AB Gıda ve Veterinerlik Ofisi'ne başvurmuştur (BESD-BİR, 2008). AB denetleme heyeti bu başvuru üzerine 2007 yılında 7 entegre tesiste çeşitli incelemelerde bulunmuş ve bir rapor hazırla-

mıştır. Raporda mevzuat, yetkili makamlar, çiftlik incelemeleri, laboratuvarlar, bulaşıcı hastalıklar, işletmeler ve tavsiyeler bölümleri yer almaktadır (EC, 2007). Heyetin düzenlediği raporda, incelenen konularda genel olarak AB normlarına uygunluğun bulunduğu, tespit edilen bazı eksikliklerin Bakanlığın taahhütünün alınması suretiyle telafi edilebileceği ifade edilmiştir. Bununla birlikte heyetin hazırladığı bu raporun gerekli mercilere ulaştırmasının ardından prosedürün tamamlanması için gerekli kararın alınarak, ithalat yapılabilecek Türk firmalarının listesinin ve tabi olunacak sağlık sertifikası bilgilerinin AB Resmi Gazetesinde yayınlanması beklenmektedir (BİSD-BİR, 2008).

Söz konusu 7 entegre tesisin AB'ne uyum onayını almayı başardığı takdirde, Türkiye'de kanatlı eti üretiminin %49,3'lük kısmının AB standartlarıyla üretildiği belgelenmiş olacaktır (Canoler, 2007). Ancak geri kalan tesislerin bazıları kötü koşullarda üretim yapmaya devam etmektedirler. Bu nedenle sektörün geliştirilmesi ve rekabet gücünün artırılmasına yönelik çalışmaların bir an önce hayata geçirilmesi gerek AB'ye uyum süreci açısından gerekse güvenli gıda temini açısından önemlidir.

Bu bölümde Türkiye'nin önemli bir protein potansiyelini barındıran beyaz et sektörünün geliştirilmesi, AB'ne uyumunun sağlanması ve uluslar arası rekabet gücünün artırılmasına yönelik bir "eylem planı" önerilmiştir (Çizelge 4). Çizelge 4'e göre Türkiye beyaz et sektörü 6 konu başlığı altında incelenmiştir. Her konu; sorunların daha yakından ele alınabilmesi için farklı alt başlıklar kullanılarak ele alınmıştır. Bu sorunların etkilediği alanlar ise etki düzeyine göre sıralanmıştır. Sorunların çözümüne yönelik öneriler ise eylem planında yer almaktadır. Bu noktada çalışmada yer almakta olan eylem planı, sektörün sadece AB'ne uyum düzeyini değil, ulusal bazda geliştirilmesi ve uluslar arası rekabet gücünün artırılmasına yönelik bütünsel bir yaklaşımla ele alınmıştır.

5- Sonuç

Türkiye'de beyaz et sektörü AB'ne uyum süreci içerisinde en kolay entegre olabilecek sektörlerin başında gelmesi beklenmektedir. Sektördeki maliyetler ve bulaşıcı hastalık riskleri ve mevzuata uyum dışında, Türkiye'nin üretim ile ilgili ciddi bir sorunu bulunmamaktadır. Avrupa Komisyonu Hayvan Hastalıkları Komitesi AB'ce Türkiye'ye uygulanan beyaz et ihracatı yasağını 2007 yılı sonuna kadar uzatmıştır. Bu güne dek bu yasağın kaldırıldığına dair bir karar alınmamıştır. Bunun nedeninin Türkiye'nin kuş gribiyle mücadele için yeterli önlemleri almasına karşın, hala risk altında bulunması olarak ifade edilmektedir. Bunun yanında, asıl sorunun beyaz et sektörünün AB'nin sağlık, hijyen ve ihracata ilişkin genelgelerini uygulamamasından kaynaklandığı belirtilmektedir.

Türkiye, üyelik gerçekleştiğinde ihtiyacı olan hayvansal ürünleri ulusal kaynaklardan sağlayabilmeyi ve AB ile diğer ülkelere dışsattım olanaklarının artırılmasını hedeflemelidir. Türkiye AB'ne üye olsun olmasın, tüm bu konuda yapılacak çalışmalar Türkiye beyaz et sektörüne olumlu katkılar sağlayacaktır. Nitekim, IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu raporunda belirtildiği gibi; "...Ülke kaynaklarını etkin kullanarak; verimli, yüksek katma değer yaratan, kaliteli, yeterli, rekabetçi, üretici refahını yükselten, çevreye duyarlı, güvenilir, izlenebilir, ürün çeşitliliği yüksek, sürdürülebilir hayvansal üretim yapan bir hayvancılık sektörü" hedeflenmektedir. Sonuç olarak AB'ne uyum süreci içerisinde yer alan Türkiye'nin tüm sektörlerde olduğu gibi beyaz et sektörüyle ilgili oluşturacağı acil eylem planını devreye sokarak yol almaya başlamalıdır. Bu sektörde yer alan tüm paydaşların uyum içinde ve koordineli bir biçimde çalışmaları sektörün kısa sürede rekabet düzeyini artırarak AB'ne entegrasyonunu sağlayacaktır.

Çizelge 4: Beyaz Et Sektöründe AB'ne Uyum Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar ve Sorunların Çözümüne Yönelik Eylem Planı

KONU BAŞLIKLARI	SORUNLARIN AÇILIMI	ETKİ ALANI	EYLEM PLANI
<u>Girdiler</u>	Yem, Damızlık, Aşı	Uluslar arası rekabet İç Pazar AB'ne uyum	Dışa bağımlı girdilerin yurt içinde üretilmesine yönelik çalışmalar, AR-GE faaliyetleri ve yem üretimi planı yapılmalıdır. AB'ne uyum sürecinde konuyla ilgili müktesebatın takibi gereklidir.
<u>Üretim</u>	Hayvan Sağlığı, Toplum Sağlığı, Akredite Laboratuvarlar, Kalıntı İzleme, Tesislerin Durumu, Kesim Öncesi ve Sonrasının Takibi, Eğitimli Personel, İçme Suyu Kontrolü, Yetkili Mercinin Performansı, Teknoloji, Atık Yönetimi, Denetim, Mevzuat Uyumu Kesimhaneler, Teknoloji, Ürün Çeşitliliği, Mevzuat Uyumu	AB'ne uyum Uluslar arası rekabet İç Pazar	Üretimle ilgili müktesebatın tam uyumu ve gerekli yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi önceliklidir. Akredite laboratuvar ve eğitimli personel konularına ağırlık verilmelidir. HACCP ve ISO uygulamaları tüm tesislerde yaygınlaştırılmalıdır.
<u>İşleme</u>		AB'ne uyum İç Pazar Uluslar arası rekabet	Kesimhaneler ve ürün işleme ile ilgili müktesebat uyumu öncelikli olmalıdır. Ürün çeşitlendirmesi iç tüketim ve uluslar arası rekabeti olumlu etkileyecektir.
<u>Taşıma</u>	Canlı hayvanların taşınması, Ürünlerin taşınması, Mevzuat Uyumu	AB'ne uyum	Hayvan refahı, biyo-güvenlik, güvenli gıda teminiyle ilgili mevzuat uyumu önceliklidir.
<u>Pazarlama</u>	İhracat, İthalat, Vergilendirme, İç Pazar Çalışmaları, Mevzuat Uyumu	İç Pazar Uluslar arası rekabet AB'ne uyum	Salgın hastalıklar pazarlamayı en çok etkileyen unsurdur. Daha sonra bunu maliyetler izlemektedir. İç pazarda vergilendirmenin yeniden düzenlenmesi, ihracat iadelerinin artırımı, AB ortak pazarı için yine müktesebat uyumu önceliklidir. İç pazarda reklâm kampanyaları artırılmalıdır.
<u>Politika ve Destekler</u>	Finansal Destekler, Yatırım Politikaları, Pazar Politikaları, Örgütlenme	AB'ne uyum Uluslar arası rekabet İç Pazar	AB fonları ve Dünya Bankası finansman kaynaklarından yararlanılmalı. Kanatlı ve Ürünleri Ulusal KONSEYİ daha etkin çalışmalıdır.

Kaynaklar

- BESD-BİR, (2008), Sektör Raporu, <http://www.besd-bir.org/sektorraporu.htm>.
- Canoler, Y., (2007), "AB Kriterlerine Uyum Açısından Kanatlı Eti Sektöründeki Gelişmeler ve Beklentiler", Avrupa Birliği Kriterlerine Uyum Sürecinde Türkiye Tavukçuluğu Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ege Üniversitesi Zootekni Bölümü, ISBN 978-975-483-753-7, İzmir.
- Çınar, H., (2007), Kanatlı Eti ve Yumurta, TEAE-Bakış, Sayı 9, Nüsha 14, ISSN 1303-8346, Ankara.
- DPT, (2007), IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Yayın No: 2717-ÖİK:670, Ankara.
- EC, (2007), Final Report of a Mission Carried Out in Turkey from 16 to 24 April 2007 In Order to Evaluate the Control System in Place Governing the Production of Poultry, Poultry Meat and Poultry Meat Products Intended for Export to the European Union.
- EC, (2008), Poultry Meat Records http://ec.europa.eu/agriculture/markets/poultry/index_en.htm.
- EEC, (1975), Council Regulation No 2777/75 of the Council of 29 October 1975 on the Common Organization of the Market in Poultrymeat,.
- Erdem, P., (2006), Türk Tavukçuluk Sektörü Avrupa Birliğine Hazır mı?, İzmir Ticaret Odası Raporu, İzmir.
- FAO, (2008) Statistical Data, www.fao.org.
- TKB, (2006), Belirli Tarım Ürünleri için Sektör Analizi Raporlarının Hazırlanması (Meyve ve Sebze, Et) Kanatlı Eti Sektör Raporu, Ankara.
- Türkekul, B., (2005), "AB'de Kümes Hayvanları ve Yumurta Ortak Piyasa Düzenleri ve Türkiye'nin Uyumu Açısından Değerlendirilmesi", Türk Tarım Politikasının Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına Uyumu, TEAE Yayın No:134, Ankara, s. 119-144.
- USDA, (2008), EU-27 Poultry and Products Semi-Annual Report, GAIN Report Number: E48024.